

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора філософських наук, професора, завідувача кафедри
української та іноземних мов, професора
Харківської державної академії фізичної культури
Карпець Любові Анатоліївни
про дисертацію Сунь Вея
«КОГНІТИВНО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ КИТАЮ»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань В-Культура, мистецтво та гуманітарні науки
за спеціальністю В 10-Філософія

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку світової освіти характеризується інтенсивним упровадженням високих технологій, що трансформують когнітивні процеси та методологічні засади навчання. Китай, як одна з провідних держав світу, демонструє унікальний досвід інтеграції цифрових інновацій, штучного інтелекту, великих даних та віртуальних освітніх середовищ у систему освіти. Це зумовлює потребу в ґрунтовному науковому осмисленні когнітивно-методологічного потенціалу високих технологій, який визначає якість освітнього процесу, формування нових моделей мислення та підготовку фахівців для глобалізованого суспільства.

Високі технології є потужним засобом пізнання світу в сучасній освітній реальності, застосування яких наразі докорінно змінюють класичні підходи у найважливіших сферах людської діяльності, зокрема й освіти. І це є не тільки актуальною, а й нагальною вимогою сьогодення. Автор дисертації на прикладі освіти Китаю демонструє використання високих технологій, акцентуючи увагу на їх когнітивно-методологічному потенціалі, на траєкторіях змін у мисленні суб'єкта освіти, які стають можливими при зверненні до нових моделей навчання саме за умов використання високих технологій.

Історія людства накопичувала й переосмислювала досягнення попередніх поколінь, створюючи нові підходи до вирішення сучасних, зокрема, й технологічних проблем. Ми використовуємо технологічні досягнення попередніх генерацій інструментів як основу для створення сучасних, а ті сприяють появі потужніших – цикл зворотного зв'язку, що постійно пришвидшується. Деякі з цих інновацій принципово змінюють всю життєдіяльність людини і соціальний світ в цілому. Історія людських інновацій – це нове мислення. Високі технології відкривають для сучасної людини нові можливості, розширюючи її інформаційне середовище, спонукаючи до інтелектуальної творчості та впливаючи на характер мислення.

Здійснення філософсько-антропологічного аналізу евристичних можливостей високих технологій в освіті Китаю за умов трансформацій

мислення людини, у рамках якого розкривається низка філософських аспектів віртуальної проблематики, а також для нових форм навчання, є важливим і своєчасним завданням сучасної науки, що сприяє формуванню інноваційних освітніх стратегій та інтеграції китайського досвіду у глобальний освітній простір.

Тема дисертації Сунь Вея є актуальною і цікавою в полі дослідження високих технологій в освіті, оскільки вона поєднує філософсько-антропологічний аналіз із практичними аспектами цифровізації освітнього процесу, розкриває когнітивно-методологічний потенціал інноваційних технологій та демонструє значущість китайського досвіду для формування нових моделей навчання у глобальному освітньому просторі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

На користь актуальності досліджуваної проблеми свідчить те, що дисертація є частиною науково-дослідних робіт, виконаних в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» на кафедрі філософії за темою «Філософський аналіз людини, природи, сучасного суспільства» (ДРН№0122U001562), де здобувач був виконавцем окремого розділу.

Значення для науки і практик одержаних автором результатів

Значущість наукового дослідження Сунь Вея полягає в тому, що автором вперше запропоновано визначення поняття «високі технології в освіті» як філософської категорії і обґрунтовано необхідність його концептуалізації (оскільки наразі у розкритті самого поняття і досі немає одностайності, виробився різний підхід до його виокреслення); продемонстровано, що використання високих технологій у освіті є одним із суттєвих чинників зсувів у мисленні, які неминуче призводять до глибоких когнітивних наслідків, рефлексія яких передбачає кардинальні зміни в освітньому просторі; систематизовано й оформлено у вигляді класифікації моделі мислення, які активізують когнітивно-евристичні навички і стають основою для вибору моделей навчання через звернення до форм високих технологій. Дисертація закладає основу для розгляду високих технологій як чинника трансформації освітнього простору та мислення.

Автор дисертаційного дослідження зосереджує увагу на класифікації та значенні моделей нелінійного мислення, які оформилися завдяки використанню високих технологій.

Високі технології впливають на освітні простори та моделі, змінюючи методи подання навчального матеріалу. Практичне впровадження таких моделей як «розумний клас», «перевернутий клас», «змішане навчання», «Інтернет+», «імерсивне навчання», «проектне навчання», сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу.

Дослідження поглиблює наукове розуміння когнітивних наслідків використання високих технологій та водночас пропонує практичні моделі, здатні трансформувати сучасну освітню систему.

Рекомендації щодо використання результатів та висновків дисертації

Результати дисертаційного дослідження Сунь Вея мають як теоретичне, так і практичне значення, що відкриває широкі можливості для їх застосування у різних сферах освітньої діяльності.

Дослідження філософських аспектів когнітивно-методологічного потенціалу високих технологій сприятиме поглибленню рівня рефлексії стосовно засобів освіти, самоосвіти та виховання, способів здобуття інформації; створенню змістовного середовища для спілкування і навчання, умов для найбільш повного розкриття особистісного потенціалу кожного учня, формуванню його активної позиції як суб'єкта освітньої взаємодії; дозволить урізноманітнити навчальний процес. Матеріали дисертації були широко апробовані на численних авторитетних наукових конференціях, зібраннях. Дисертація має важливе теоретичне і практичне значення через поєднання теоретичної цінності та практичної значущості. Зокрема, через розуміння необхідності врахування особливостей сприйняття, способів добування і засвоєння інформації сучасною цифро народженою молоддю, що призводить до необхідності створення теоретичної конструкції для навчання в епоху мережевих технологій; визнання провідної ролі соціально-інтерактивного навчання і коннективізму, що формуються завдяки застосуванню онлайн-додатків, сервісів і інструментів інтернету другого покоління в освітній сфері.

Результати цього дослідження сприяють поглибленню філософсько-антропологічного розуміння високих технологій в освіті, зокрема їхньої ролі в сучасному освітньому просторі Китаю. Вони мають прикладне значення та можуть бути використані у викладанні курсів з філософії, філософії високих технологій та онтологічних проблем мислення. Матеріали дисертації становлять методологічну основу для розробки й впровадження мультимедійного навчального програмного забезпечення, а також для організації викладання дисциплін у форматі онлайн-навчання, що відповідає сучасним тенденціям цифрової трансформації освіти.

Оцінка структури та змісту дисертації

Робота є комплексним дослідженням, у якому поєднується технологічна, освітня і антропологічна складова. Сумарно творчий порив молодого науковця знайшов своє втілення у тексті дисертації, який складається з 3-х розділів, кожен з яких має підрозділи й підпункти, а усі складові творчого пошуку підбиваються у висновках. Поставлені завдання автор розкриває за логікою: від обґрунтування теоретико-методологічних основ дослідження високих технологій в освіті через аналіз когнітивних здібностей суб'єкта освіти в умовах інтелектуальних зсувів людства і далі з'ясування механізмів і особливостей трансформації когнітивно-методологічного характеру за умов використання високих технологій в освітньому процесі.

Структура дисертації є логічно виправданою і відповідає поставленим завданням, які орієнтовані на всебічний аналіз предмета дисертаційної

роботи, на заглиблення в суть основних його проблем, на можливість широких наукових узагальнень.

Аспекти новизни, вказані у *вступі* до дисертації, повністю відповідають результатам роботи: автор пропонує активне застосування нових моделей навчання в освіті КНР, які оформилися за умов використання високих технологій і мають безпосередній вплив на трансформаційні процеси мислення, бо активізують до життя моделі нелінійного характеру мислення, класифікацію яких було обґрунтовано як актуальних для нових форм навчання.

У *першому розділі* «Теоретико-методологічні основи дослідження високих технологій в освіті» здійснено аналіз походження та генезису високих технологій, визначено їх основні ознаки й евристичні можливості у сфері освіти. Розглянуто інтелектуальні системи навчання, автоматизовані системи оцінювання, віртуальних асистентів учителів, технології аналізу великих даних, персоналізовані рекомендації навчальних ресурсів, онлайн-платформи та мобільне навчання. Окреслено терміни змін і трансформацій, а також наведено найбільш відповідні методи дослідження, запропоновані китайськими науковцями (системно-аналітичний, порівняльно-історичний, феноменологічний, метод філософської рефлексії технологій, емпіричний, кейс-стаді, міждисциплінарний та гібридні методи). Показано, що під впливом високих технологій відбувається трансформація освіти, яка реалізується через процеси оцифрування, цифровізації та цифрової трансформації, що формують нові підходи до знання й стилі навчання у цифрову епоху.

У *другому розділі* «Когнітивні здібності суб'єкта освіти в умовах інтелектуальних зсувів» підтверджено концепцію третьої інтелектуальної революції, що формується під впливом сучасних високих технологій. Показано, як цифрові інновації змінюють когнітивні моделі мислення людини, сприяючи переходу від лінійних до нелінійних форм та від детермінованого до мислення невизначеного. Цінним є те, що автор проаналізував нові моделі співпраці між людиною і технологіями, а також роль великих даних та штучного інтелекту у вдосконаленні освітніх практик. Розглянуто теорії коннективізму, когнітивного навантаження та розподіленого пізнання, які підтверджують доцільність використання високих технологій в освіті. На основі статистичного матеріалу зроблено висновки про зростання популярності онлайн-навчання, його значення для освітньої рівності та окреслено проблеми й рекомендації щодо підвищення ефективності цифрової освіти в Китаї.

У *третьому розділі* «Трансформації когнітивно-методологічного характеру за умов використання високих технологій в освітньому просторі КНР» доведено, що нова практика навчання супроводжується формуванням спеціального термінологічного словника, який став основою для онлайн-освіти в Китаї (поняття SPOC, AR/VR, школа метавсесвіту, цифровізація, інформатизація, адаптивне навчання тощо). Виокремлено та запропоновано низку моделей навчання. Підкреслено методологічне

значення цих моделей для вдосконалення процесу передачі знань, розвитку інтелектуальних здібностей учнів і зміни траєкторій у побудові знань. Особливу увагу приділено процесу освітньої соціалізації, що реалізується через взаємодію учнів і вчителів у навчальних спільнотах. Моделі «універсальна освіта» та «Інтернет+» розглядаються як відображення концепції навчання впродовж життя, а персоналізоване навчання акцентує на індивідуальних потребах і стилях учнів, використовуючи адаптивні платформи та інтелектуальні системи для забезпечення персоналізованого освітнього досвіду.

Результати проведеного соціально-філософського аналізу феномену інформаційно-комунікаційних технологій мають вагоме значення як для розвитку сучасної філософської науки, так і для практичної сфери застосування цифрових технологій у суспільстві. Дисертаційне дослідження Сунь Вея виконано у контексті філософсько-антропологічного аналізу використання високих технологій у освіті Китаю, акцентуючи на їх когнітивно-методологічному потенціалі. Сунь Вей кожен свою ідею підкріплює теоретико-методологічними покликаннями, ретельно аналізує сучасну наукову літературу, в якій фіксується факт наявності високих технологій і описуються їх характеристики з метою виокремлення саме в освіті. Опрацювання істотної кількості наукових джерел, переважно іноземних, дозволило дисертантові всебічно обґрунтувати наведені в роботі наукові результати і пропозиції, що виносяться на захист.

Вибір теоретичної і джерельної бази свідчить про системний характер і високий рівень проведеного дослідження, достатню наукову компетентність і філософську культуру дисертанта. Автор виявив обізнаність з роботами в галузі філософії освіти сучасних західноєвропейських та китайських дослідників, що дало змогу дати ґрунтовний аналіз стану розвитку і впровадження високих технологій у сучасній освітній простір Китаю. Сунь Вей демонструє широту свого науково-філософського кругозору, добре знання джерел, вміння узагальнювати, теоретично обґрунтовувати, порівнювати та аналізувати. Такий різнобічний підхід до обґрунтування значущості трансформації когнітивно-методологічного характеру за умов використання високих технологій в освітньому процесі дав можливість не лише описати моделі сучасних форм навчання, які представлені такими типами, як традиційні моделі очного навчання, моделі дистанційного навчання на основі інтернету, моделі інтелектуальної освіти, що охоплюють технології штучного інтелекту та великих даних, але і виокремити моделі, які відображають тенденцію освітніх технологій як шлях переходу від єдиної доставки інформації до взаємодії та персоналізації, а також демонструють потенціал освітніх технологій для підвищення ефективності навчання,

Категоріальний апарат, яким оперує автор, відповідає стилю і мові дисертаційного жанру. Принципова цінність дослідження дисертанта Сунь Вея – це виразна і змістовна його вписаність у дослідницьке поле практичної філософії і методологічні настанови сучасної філософії освіти

Структура дослідження є логічно вивіреною, методологічно обґрунтованою та відповідає меті й завданням, поставленим у роботі. Робота побудована на засадах системності, послідовності і міждисциплінарного підходу, що дозволило розкрити феномен інформаційно-комунікаційних технологій у соціально-філософському вимірі.

Повнота висвітлення результатів дисертації в опублікованих працях

Дисертаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням з актуальної проблематики в галузі філософії освіти, філософської антропології. Автор демонструє зацікавленість у предметі дослідження, намагаючись, зокрема, зберігати збалансованість суджень. Матеріали дослідження об'єктивно аналізуються і влучно узагальнюються. Усі висновки та пункти новизни мають всебічне обґрунтування. Обрані методологія та джерела дослідження сприяють достовірності наукових результатів дисертації, котра однозначно має потужну множину елементів наукової новизни.

Висновки, здобуті внаслідок дослідження, апробовано на цілій низці як закордонних, так і міжнародних та українських конференцій. Основні результати роботи висвітлено в 4 одноосібних наукових публікаціях, які розміщено в українських фахових виданнях із філософських наук, 26 публікацій – у збірниках апробаційного характеру.

Участь і виступи на 16 наукових конференціях міжнародного і всеукраїнського рівнів засвідчують високий ступінь апробації основних положень дисертаційної праці. В цілому автор виконав дисертаційне дослідження на високому професійному рівні. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації тощо. Подані до захисту наукові досягнення є власними напрацюваннями аспіранта, текст дисертації є інноваційним.

Дискусійні запитання та зауваження до змісту дисертації

1. У межах представленого автором дослідження, на наш погляд, бажано було б врахувати виклики і ризики сьогодення щодо цифровізації освітнього процесу, де суб'єкта освіти можна розглядати в концепті «цифрова людина» та відповідних потенцій.

2. У роботі трапляються мовні огріхи, що природно для іноземного автора. Вони не впливають на зміст дослідження.

3. Деякі джерела використаної літератури потребують узгодження єдиних вимог оформлення, прийнятих у наукових працях.

4. У дисертації цінним є Понятійний словник освітньо-інформаційного простору. Його можна було б назвати довідником понять (бо сама дефініція відсутня, а розкрито закладення підвалин цього явища, виникнення). Було б добре додати дефініції і видати окремо таку працю.

5. Зауваження у вигляді побажання: у роботі було б доцільним подати більш розгорнутий аналіз статистики, опитувань або кейсів впровадження високих технологій у конкретних освітніх закладах.

